

Poštarina plaćena u gotovu

Pojedini broj 1 dinar

Mali
ISTRANIN

GOD. XI

TRAVANJ 1940

BROJ 8

LISICA SE IGRA SA ZEČIĆIMA. U blizini sela Kejeteina, nedaleko Olomouca, jedan seljak promatrao je jednu neobičnu igru. Kad je došao u polje, zatekao je tamo grupu zečića kako se veselo igraju. Iznemada doletila je među zečiće jedna lisica i seljak je očekivao da će sad uslijediti čitav pokolj. Međutim na njegovo veliko iznenađenje lisica je prišla zečićima i počela je da se s njima igra.

Čovjek koji cjeliva zmiju. U Zagreb je doputovao seljak Petar Brakus iz sela Založnice u Lici. Sa sobom je u košari donio nekoliko zmiija i pokazivao ih za par dinara općinstvu. Bili su pozvani i novinari da vide kako je to on uspio da ukroti zmiije. Brakus je pred činovnicima policije i pred novinarima priredio čitavu predstavu s tim zmiijama ljuticama. On je zmiije cjelivao, stavljao im glave u svoja usta, fućkao im, pjevuckao i svirao u frulu, a one su ga samo prijazno promatrale i s njime se zabavljale. Valja naglasiti, da su to bile sve same otrovnice, koje žive u našim krajevima i to: poskok, ridovka, kamenjarka i šarka, koja živi ponajviše u Bosni, a spada među najotrovnije naše zmiije. Kako vidimo čak se i zmiju ljuticu dobrim postupkom može pripitomiti.

500 godišnjica prve tiskane knjige. Ove se godine navršava 500 godina otkako su izumljena tiskana slova. Izumio ih je Nijemac Ivan Gutenberg u Mainzu godine 1440. Do tada su se knjige pisale samo rukom. On je prvi izrezao pojedina slova u drvu, složio cijelu stranicu, namazao slova crnom bojom i otisnuo stranicu na papir. Prva knjiga, koja je na taj način tiskana, bila je biblija ili sveto pismo. Sam Gutenberg otisnuo je 250 knjiga biblije. Od tih prvih Gutenbergovih knjiga sačuvalo ih se do danas samo 60, a od toga ih je 18 tiskano na pergameni. Gutenbergov izum znači pravu revoluciju na svijetu. Danas si ne bismo mogli svijet bez tiska niti zamisliti. U našim zemljama osnovana je prva tiskara u Nede-lišću u Medumurju.

Povećana potrošnja crnila. Otkako je počeo rat, povećala se potrošnja crnila, ne samo u zaraćenim, nego i u neutralnim državama: — u Nizozemskoj, Belgiji, Norveškoj i Švedskoj, gdje je bila provedena mobilizacija. Pisma su jedina sredstva, kojima roditelji ostaju u vezi sa svojim sinovima. Britanske tvornice jedva mogu proizvoditi toliko crnila, koliko ga se sada traži. I proda naliv-pera je veoma dobra.

Psi prenašaju bolesti? Mnogi liječnici tvrde, da psi šire ne samo neke životinjske bolesti, nego veoma često sušicu, a osobito bolest raka. Pokusi su naime dokazali, da se u nekim gradovima bolest raka jako širila dok je u gradu bilo mnogo pasa, a da se je smanjila, kada su pse pobili. Tko ima kod kuće psa, pa se s njime rado igra, neka svakako uvijek prije jela dobro opere ruke.

MALI ISTRANIN

GOD. XI

TRAVANJ ŠK. GOD. 1939 40

BR. 8

Dobro djelo

U školi. Bilo je vrijeme odmora. Djeca su izletjela na školsko dvorište, skakala, vriskala, igrala se i podcikivala.

Tko je donio kruha, vadio ga je iz torbe i slasno utisnuo u nj zube. Netko je donio jabuku, drugi žemičku s maslacem, a treći opet samo suhi kruh.

Mali je Milan donio od kuće krasnu crvenu jabuku. Izvadi je iz žepa lijepo je obriše i već je htio da zagriže u nju, kad li opazi s druge strane ograde siromašnu jednu djevojčicu, kćerku bolesne susjede, kako željno upire pogled u njegovu jabuku.

Smilila mu se. Skočij k ogradi i pruži djevojčici jabuku. Jao, s kolikom je slašću sirotno djevojčice utisnulo zube u krasnu zrelu jabuku.

Dok je djevojčica slasno grizla jabuku, promatrao je Milan njezine upale obraziće, njezinu haljinu, koja je bila puna krpa i njezine bose noge. Smilila mu se. Ne razmišljajući dugo turij opet ruku u džep, izvadi još jednu jabuku i komad kruha, te ga pruži djevojčici. Ona mu se nasmiješi, lijepo mu zahvali i sva sretna pohita kući.

Milan je gledao kako joj se sreća odrazila na licu i bio je zadovoljan. Nešto ugodna i topla kao da mu se razlilo oko sreća.

»Ha-ha-ha, baš si bedaček — oglasi mu se za ledima Branko — sve si razdao, a sada si sam gladan. Pravo ti budi, sada gutaj sline...«

Prije nego što je Milan mogao išta odgovoriti oglasi se za njihovim ledima prijekorni glas učiteljev.

»Sram neka te bude, Branko! Ako već ti sam nemaš sreća za sirotinju, ne rugaj se barem drugima. Pomisli, kako bi tebi bilo, da si na mjestu one djevojčice, pa da nemaš ni komada kruha u kući, da si bos i gladan. Branko, ti si objestan, jer ne znaš što je siromaštvo!«

Branko se pokunji i ode. Učitelj se pak okrene Milanu, pogladi ga po glavi i reče mu:

»Promatrao sam te, kad si onoj sirotici dao sav svoj zajuttrak. I baš zato hoću da te nagradim. Dođi sa mnom gore u moj stan, pa ćeš sa mnom zajutarkovati.« To rekav odvede Milana k sebi u stan, sjedne s njime za stol i ponudi ga kavom i kolačem.

Milan se je osjećao vanredno počašćenim. Učitelj ga je promatrao dok je jeo, a kad je svršio reče mu ožinski:

»Milane, tvoj je dar razveselio troje ljudi. Usrećio je i nahranio gladnu udovičinu djevojčicu. Obradovao je mene, jer vidim, da si dobar dječak i da su moje upute i moje riječi pale na plodno tlo. A zadovoljan si sigurno i ti, jer ti tvoja savjest kaže, da si učinio dobro djelo. Budi i u buduće takav i bit ćeš čestit i vrijedan čovjek!«

Manica

Stari brijest

Zvali smo ga »stari brist«. Stajao je nakraj vinograda kraj kolibe u koju bi se za nevremena sklanjali kada bi obrađivali vinograd, pljevili ili čistili loze. Koliko je brijest bio star ne znam, a nije to znao ni moj pokojni otac. Bio je svakako vrlo star. Otac je samo govorio da ga je još njegov djed onamo posadio. Pod brijestom rasla je bujna, zelena trava, a on je svojim ne odviše dugačkim granama širio uokolo hlad. Pod njim bi se odmarali radnici za ljetnje žege, kada bi se pljevilo, okopavalo vinograde, ili štrcalo modrom galicom. Njegove su grane bile sve među sobom povezane tako da su pravile gusti hlad. Poslije ručka umorni težaci lijegali bi pod njim u hlad i kratko vrijeme spavali da priberu novu snagu za rad. U redu su stajali kameni stočići, ili kako su ih kod nas zvali »coki« i na njima bi težaci sjedili. Nedavno su mi od kuće pisali da su ti »coki« još pod brijestom. Nitko ih još nije pomakao. Iz godine u godinu brijest pozeleni, a pod njim raste bujna zelena trava, ali su coki često pusti i sami. Ni vinograd nije onakav kakav je negda bio. Pod starim brijestom slabo se tko odmara, a on kao da nestrpljivo čeka da uljulja u san umorne težake, koji su se nekada pod njim odmarali. Prolaze ljeta i zime, prolaze lijepi sunčani dani, nad njegovim granama fijuče bura, a on svemu tomu prkosi, strpljivo čeka!

Ne kloni, stari »briste«, i čuvaj coke pod tvojim granama. Ne srđi se, što te već davna nisam posjetio i pomilovao rukom tvoje debelo i jako stablo, ne srđi se što već toliko godina ne napravih sviralu od neke tvoje grančice. Oprosti, što smo te mi djeca nekada i čupali tražeći gnijezda u tvojim gustim granama. Za tebe su vezane mnoge djetinje uspomene, za tebe su vezane mnoge dosjetke i šale žuljevitih ruku mojih pređa. Živi i prkosi stari moj brijeste, prkosi buri i oluji. Tko zna neće li jednom i tebi iza Učke gore sinuti ljepše sunce, neće li pozlatiti tvoje gusto spletene grane.... Prkosi, stari moj brijeste!

Prikodražan

Nema ti meda, bez ovog reda

Kroz proljetni bistri zrak
Spustit će se sunčev trak.

Na breskvu će sjesti roj,
Sitnih pčelica bezbroj,

Probudit će biljni svijet,
Izmamiti breskvi cvijet.

Vješto kupit sladak med,
Punit saće — red po red.

Kapi meda — koja slast! —
Tebi će na usne past...

Šime Fučić

Miško na firmi

Skoro sav četvrti razred ove je godine trebao ići da primi svetu potvrdu ili kako su djeca govorila, da se »firma«.

Miško je među njima bio najmanji, no to ne znači, da je bio manje vrijedan. O ne, bio je on dečko i pol! Dok je još bio sasvim malen kupio mu je djed harmoniku, i on ju je tako dugo navlačio, dok nije konačno naučio na nju svirati. Eh, to je bilo veselje, kada bi Miško zaigrao kakvu koračnicu, pa kakvu veselu planinarsku! Cijela je kuća plesala, bar se je tako Mišku pričinjalo!

Zadnji tjedan pred Duhovima — jer na potvrdu se ide uvijek na Duhove — djeca su često razgovarala o tome. O kumovima, naravski, o darovima, što će ih dobiti, o biskupu, koji će im sa tri prsta dati pljusku po licu i mnogo toga još. Jedan je želio uru, drugi bi bio vrlo rado dobio naliv-pero, da ne mora neprestano pero umakati u crnilo, a treći je opet živo želio, da dobije usnu harmoniku.

Miško nije ni sam znao što bi zaželio. Najradije bi bio dobio od kuma i uru i usnu harmoniku i naliv-pero i kolača i medovine i svega, svega...

Došao je i dan firmanja. Toplo je bilo, sunce je palilo, djeca su se sva u novim bijelim odijelima spremala u crkvu. Kumovi su došli s kolima po njih i značajno se smiješili. Bog zna kakva sve iznenađenja nisu spremali.

— Hajde, Miško, kud se skrivaš? Idemo! — zovnuli su Miška, ali Miška nema.

— Kuda je otišao, nevaljalac jedan — stao se već srditi djed, kad li eto ti Miška. Odjeven u novo novcato odijelo, s naherenim šeširićem na glavi vuče ti on svoju harmoniku.

— Kuda ćeš s tom harmonikom? — upita ga kum. Ta valjda ne idemo u svatove?!

— Ostavi kod kuće harmoniku — viknula je majka i uzela mu harmoniku.

— Ako druga djeca sviraju na usnu harmoniku zašto ne bih ja uzeo svoju, pa i ja zasvirao? — zaplaka Miško.

— Ne budi bedast, — rekao mu je otac. — Ima još vremena za sviranje. Kad se vratiš iz crkve možeš navlačiti tu harmoniku ko vrag griješnu dušu, a sada žurno u kola, pa idemo!

I odoše u crkvu na firmanje. Miško je bio cijelo vrijeme nezadovoljan. On bi tako rado bio zasvirao pred biskupom i pred drugim ljudima, kojih će tamo sigurno biti veoma mnogo, pa nek čuju kakav li je on majstor, a ne oni derani, koji ne znaju drugo nego samo cviliti na usnu harmoniku...

Kad je svršila firma i kad je konačno dobio »pakstekum«, odveo ga je kum k licitaru i kupio mu toliko slatkiša i kolača, napio ga medovine i pokazao mu toliko lijepih stvari u gradu, da je Miško na svoju harmoniku sasvim zaboravio.

Kod kuće ih je čekao svečani objed. Stol je bio kreat finim i biranim jelima, koja su mirisala i draškala nosnice, da je bila milina.

Dok su tako sjedili najednom će kum:

— Hajde, Miško, daj malo zažmiri!

Miško, navikao da sluša, zažmiri.

— A sada otvori oči!

Miško otvori oči i ima što vidjeti: pred njim se na stolu pojavila kao da je iz neba pala nova noveća harmonika, pred kojom se je ona njegova stara, rasklimana i piskutava morala sakriti...

— Joj, joj! Kako je divna ova harmonika... kliktao je Miško sav sretan. Jer on je bio veoma glazben, pa mu je najveće veselje činila harmonika. A kad je ova još zasvirala, takvi su krasni i čisti glasovi izlazili iz nje da je Miško od sreće i ushita samo podcikivao...

— No kumče moje, smijao se je kum, srdiš li se još na mene, što ti nijesam dopustio da vučeš na firmu onu svoju staru rasklimanu harmoniku, a?

— O, moj dobri, dragi kume! — mucao je Miško i priskočio kumu, obujmio ga oko vrata i utisnuo mu u lice vruć poljubac...

Manica

Žaba i komarci

Zujahu komarci
nedaleko bare
slušale ih žabe
i mlade i stare.

A jedna im reče:
— Ajte, bliže nama,
užit bi se htjela
divotnih pjesama.

Slušah vašu pjesmu
Nekoć mnogo puti,
Sad bih vas s blizine
Samo mogla čuti.

Jer ja sam vam, djeco,
već ponešto gluha,
no u meni osta
muzičkoga sluha.

Ali komarcima
pred očima sinu:
— Opasno je, kumo,
u tvoju blizinu.

Reć ćemo ti sasma
iskreno, po duši,
želiš li nas čuti,
a ti liječi uši!

Bogumil Toni

Dolazak Hrvata

Daleko tamo na sjeveru, odakle nam hladan vjetar duva i snijeg vije, dižu se visoke planine, Karpati. Uz te planine živjeli su u prastaro doba naši djedovi, a tu su zemlju nazivali Bijelom Hrvatskom.

Jednoga dana stali su sa istoka prema Bijeloj Hrvatskoj prodirati razna tatarska divlja plemena. Hrvati su čuli, da se dolje na jugu prostire krasna zemlja, bogata i plodna, uz krasno, beskonačno, modro more i ne htijući dalje živjeti u neprestanoj borbi s divljim Tatarima, krenuše na daleki put prema toplome jugu.

Vodilo ih je petero braće: Kluk, Lovel, Kosenac, Muhlo i Hrvat, te dvije sestre: Tuga i Buga. Najstariji brat zvao se Hrvat, a najmlada sestra Tuga. Junački i hrabri Hrvat branio je na putu braću od neprijatelja i divlje zvjeradi. A Tuga, krasna djevojčica zlatne kose i crnih očiju svake bi večeri pjevala umornoj braći tihe uspavanke, a ranim ih jutrom pjesmom budila.

A djedovi su naši išli sve dalje i dalje put toploga juga, u novu domovinu. Kad su došli do mora Jadranskoga, stali su i rekli: Tu smo i tu ostajemo! I razdijelili su zemlju među dvanaest plemena. Svako pleme dobilo je svoj dio zemlje. Najmladoj sestrici svojoj, Tugi, dodijeliše lijepu ravnicu u Dalmaciji. Ta se ravnicu zvala Poljica.

U Poljicama sagrađiše Tugi krasan dvor, a oko njega podigoše njeni pratioci i velikaši svoje gizdave domove. Vojnici i seljaci skupiše se oko njih i sazidaše niz kućica. I tako nastade lijep gradić, komu nadjenuše ime Tugari. Selo Tugari nalazi se i danas usred Poljica.

Poljičani spominju i danas Tugu i pričaju, kako je za Tugina vladanja vladala u njih pravica i poštenje. Nitko se nije svađao, nitko nije krao, sve je živjelo u ljubavi i slozi, nitko nije nikome štete nanosio.

Po narodnoj priči.

Na Savi

Haj na Savi
srebropjeni
vali tiho plove,
a ribice
vitoperke
po njima se love.

I čamčići
perolaki
po vodici klize,
a kamenje
se svjetluca
ko biser iz nize.

Tek je vrba
nešto tužna
ovjesila grane,
a na njima
grakćuće sjede —
gosti...
crne vrane.

Čermak Ivica

Gdje leži svijet?

Gdje leži svijet? Pruski kralj Fridrih Veliki običavao je svoje stare vojnike nagraditi na taj način, da bi ih pod stare njihove dane postavio za učitelje. Dakako da takvi stari vojnici, koji su i sami bili jedva pismeni, nijesu mogli biti jako dobri učitelji, pa su se roditelji djece često na njih tužili. Godine 1780 kada je kralj putovao po pokrajini Pomoraciji pritužili su mu se neki ljudi na seoskoga učitelja. Fridrih Veliki ode sam u školu, da se uvjeri kako učitelj podučava djecu.

Kad je kralj stupio u školu dođe mu ususret stari učitelj, koji je nekad bio kapral u kraljevskoj vojsci. Bio je bez jedne noge, jer mu ju je topovsko tane u jednoj bici otkinulo.

- Kako se zovete? zapita kralj učitelja osorno.
- Johann Miederstock, odvrati učitelj pokorno.
- Što ste bio prije?
- Kapral u vojsci Vašega Veličanstva.
- Gdje ste izgubili nogu?
- Kod Leuthena, Veličanstvo. Odnijelo mi ju topovsko tane.

Kraljevo se lice razblaži.

- Zadajte učenicima nekoliko pitanja iz zemljopisa — naredi kralj.

Stari se učitelj malo nakašlja, a zatim poče stavljati pitanja:

- Gdje se mi nalazimo? upita jednog dječaka.
- U Niederwitzu! odgovori dijete.
- Gdje je Niederwitz?
- U pokrajini Pomoraciji.
- Gdje je Pomoracija?
- U Pruskoj!
- Gdje je Pruska?
- U Njemačkoj!
- Gdje je Njemačka?
- U Evropi!
- Gdje je Evropa?
- Na svijetu!

Ovo se je kralju pričinilo prebedastim pa upravi on jedno pitanje na djecu:

- A gdje je svijet?
- Svijet je u Božjoj ruci! odvrata djeca.

Fridrih je bio dirnut. Staroga je kaprala odmah odlikovao, a kad je izišao iz škole reče onima, koji su se tužili na učitelja:

— Pustite mi ovoga staroga učitelja. On uči vašu djecu bolju mudrost, nego svi učeni spisatelji!

E. R.

KLOK i JOŽIĆ

Jeste li ikada čuli za »fjord«?

Znate li što to znači fjord? Ako još niste znali, čut ćete evo sada.

Daleko tamo na sjeveru, na zapadnoj strani Skandinavskoga poluotoka prostire se uska i dugačka jedna zemlja, čija je obala tako razvedena, da se, tako reći, nigdje ne pruža u jednoj ravnoj crti. Na tisuće, čak na desetke tisuća luka i lučica, zaljeva i zaljevića, usjeklo se u njezinu obalu. A neki su od tih zaljeva upravo veličanstveno lijepi. S jedne i s druge strane visoka strma planina, sva obrasla divnom šumom, a u sredini vijuga se duboki zaljev i u njemu tiho, tamno-modro more. Ti zaljevi zovu se fjordovi.

U jedan od takvih zaljeva nanijela je sudbina i naša dva junaka. Ploveći na jednom engleskom brodu na sjever, u Finsku, na grdnoj se mucu nadoše. Upravo je ovih dana izbio na Sjevernom moru žestoki sukob između Njemačke i Engleske. Njemačke podmornice vrebale su na engleske brodove, a engleski brodovi krstarili su uz obalu Norveške i Danske dočekujući njemačke lađe, da ih potope.

Nijemci su upravo u to doba prebacili svoje čete u Norvešku i kaša se je još više zamutila.

Jadni naš Klok i Jožić kuda će sada? Uputili se na jednom engleskom brodu u Norvešku, pa što Bog dade i sreća junačka!

Al eto ti jada iznenada! Jedan njemački aeroplan koji je letio nad morem izvidajući kretanje brodova, razabravši englesku zastavu na brodu, ni pet ni šest, spusti se niže i saspe nekoliko teških bombi na brod. Nasta eksplozija, brod se nagne i nije prošlo ni desetak časaka, a brod se nađe na dnu. Mornari su se pokušali spasiti plivanjem i raštrkali se po valovima na sve strane.

Naši Klok i Jožić opasali su oko sebe pojas od pluta i zaplovili. Valovi su bi bili visoki, more uzburkano i mnogo su se vode nagutali.

— Brr! evokotao je zubima majmun, nenavikao na tu sjevernu studen ali plivao je svejedno ko mahnit prema obali.

Jožić se kraj njega u samoj košulji valjao među valovima ko bundeva. Bili su već smalaksali.

Najednom opaze kako po moru nešto pliva, ko nekakva okrugla posuda.

— Mina! istisne Jožić sve strepeći da joj se ne približi. Ali majmun je bio odvažniji. S dva tri zamaha dopliva do te posude, pregleda je sa svih strana i stade se kreveljiti od smijeha, mašući Jožiću rukom da se

približi. Jožić dode i odahne. Bila je to neka velika drvena posuda sa tri noge, u kojoj Norvežani obično tuku maslac.

Okrenuta izgledala je baš kao kakva pomorska mina, a oni klinovi bili su sasvim nalik na kapsule, koje se zapale i eksplodiraju kad brod o njih udari.

Klok i Jožić izmoreni od plivanja prihvate se svaki jednom rukom za te klinove i zaploviše u fjord prema obali.

Kad su se približili obali imaju što vidjeti. Na obali se utaborila jedna četa njemačkih vojnika, podigla šatore i čuva pristup na kopno.

Što će sada Klok i Jožić? Natrag ne mogu, jer je iza njih široki ocean s uzburkanim valovima, u kojima će se udaviti. Ako izađu uhvatit će ih Nijemci i strijeljati kao neprijateljske, engleske uhode! U grdnoj su se muci našli!

Ali nešto je ipak trebalo započeti.

Sakriju se lijepo oni iza posude da su im jedva glave virile iz vode i stanu gurati pred sobom posudu, koja se je sve brže primicala obali. Nijemci je opaze.

— Achtung, Mine! stane vikati stražar, a moja ti četa, ugledavši »minu«, koja se je sve brže bližala k obali i prijetila da će svaki čas udariti o kopno i eksplodirati, pojuri u divlji bijeg, pa u planinu. Bilo je opasno čekati je, mišljahu vojnici.

Čim su vojnici odmaglili iskočiše Jožić i Klok iza bureta na kopno, pa udari grabiti što su vojnici ostavili. Bilo je tu konzerva, kruha, vina, kobasica, a ma svega, čega je našim junacima trebalo. A kad su se brže bolje obukli u neke njemačke bluze, zaogrnu se u kabanice i natrpali si žepove konzervama, kobasicama i kruhom, strugnuše i oni u planinu, ali na protivnu stranu od vojnika. Znali su da će se vojnici, ne čuju li eksploziju mine, uskoro vratiti, pa su zato brže bolje podbrusili pete. Nestali su u šumi i hvala Bogu i ovaj put spasili živu glavu. E, pa vidjet ćemo dokle će im to uspijevati!

IGRA BROJEVA

Izgleda nevjerojatno, a ipak je i matematika, koju inače mnoga djeca ne vole, ponekad veoma zabavna.

Na pr.:

$$123456789 \times 8 = 987654312$$

$$\begin{array}{r} \hline 123456789 \\ + \quad \quad 9 \\ \hline 987654321 \end{array}$$

KAKO PIŠEMO VELIKE BROJEVE?

Jedna tisuća ima, kako znamo 3 ništice, jedan milijun ima 6 ništica, jedna milijarda ima 9 ništica, jedan bilijun ima 12 ništica i t. d. Da ne moramo pisati tako velike brojeve mi možemo to i skratiti, pa napisati ovako:

1 tisuća	=	10^3	=	jedna brojka 1 i 3 ništice
1 milijun	=	10^6	=	jedna brojka 1 i 6 ništica
1 milijarda	=	10^9	=	jedna brojka 1 i 9 ništica
1 bilijun	=	10^{12}	=	jedna brojka 1 i 12 ništica
1 trilijun	=	10^{18}	=	jedna brojka 1 i 18 ništica
1 kvadrilijun	=	10^{24}	=	jedna brojka 1 i 24 ništice
1 kvintilijun	=	10^{30}	=	jedna brojka 1 i 30 ništica
1 sekstilijun	=	10^{36}	=	jedna brojka 1 i 36 ništica

A sada, što je to na pr. jedan trilijun? Jedan trilijun je milijun bilijuna ili jedna milijarda milijardi. Promjer jednog makovog zrnca iznosi 1 milimetar. Sa milijunom makovih zrnaca pokrili bismo plohu od jednog četvornog metra (1 m²), sa jednim bilijunom makovih zrnaca pokrili bismo plohu od 1 četvornog kilometra, a s trilijunom makovih zrnaca plohu od jedan milijun četvornih kilometara to jest površinu cijele Njemačke i Italije zajedno. Jedan trilijun pišemo tako, da napišemo brojku 1 i k tome 18 ničtica.

Orijaške ljubičice. Ljubičice ne će više morati cvasti na skrovitim mjestima. Kalifornijskim cvjećarima pošlo je za rukom da odgoje ljubičice, koje su visoke do 40 centimetara, dok sami cvjetovi postizavaju veličine od 4 do 5 centimetara. Te su velike ljubičice, na žalost, bez mirisa ili pak mirišu vrlo neugodno. Zato će mala skromna šumska ljubičica ostati ipak najljepši i najdraži naš cvijet.

Zmija koja leti. O letećoj žabi na otoku Borneu već se više puta pisalo. To je žaba sa crnim nožnim prstima, koja živi na visokom Mount Dulitu na sjeveroistoku ovoga otoka. Kada ona želi poletjeti, popne se na krošnju drveta, napuni što je više moguće pluća zrakom i odjedri. Ovako zrakom napunjena žaba leti gore i dolje, naprijed i natrag, pri čemu se jednom nogom služi kao veslom. — Ali u istom ovom kraju živi također i zelena zmija, koja obitava na drveću. Od drveta do drveta leti ona kroz slobodni zrak, kao odapeta strijela. Ona najprije stisne svoja rebra, isprazni iz trbuha zrak, snažno se odbije i dospije do mahovine na obližnjem drvetu. Ona je inače potpuno bezopasna.

Pitalice

- 1) Ruši se niz brijeg, a ne polomi noge. Što je to?
- 2) Kad me imaš ne znaš za me. Kad me izgubiš čezneš za mnom.
- 3) Ima mnogo listova, a stablo nije.
- 4) Kad se vodu može nositi u rešetu?
- 5) Pod kakvim se grmom skriva zec, kad kiši?
- 6) Kako mačka lovi miševe?
- 7) Što čovjek nikad ne može opisati?

(Odgovori na str. 16)

Dječje novine

ŠTO JE NOVA PO SVIJETU?

Rat traje nesmanjenom žestinom. Engleska i Francuska odlučile su da Njemačku prisile na predaju glada. One imaju jaku mornaricu, gospodariće su mora, a Njemačka mora uvoziti hranu, željezo, petrolej i sve druge sirovine, bez kojih se ne može ratovati. Sve te sirovine dovoze se u Njemačku uglavnom morem. Engle-

ška i Francuska zaokružile su svojim ratnim brodovljem čitavu Njemačku i nijesu propuštale niti jedan brod, ma čiji bio, koji je ma što vozio u Njemačku.

Njemačka se je branila kako je znala i mogla. Poslala je svoje podmornice, koje su nevidljivo plovile po moru i gdje bi god stigle kakav engleski ili francuski brod jednostavno su ga potopile. Ali i Englezi i Francuzi nijesu stajali skrštenih ruku, nego su vrebali na njemačke podmornice i potapljali ih, gdje bi stigli. Njemačka se je našla u nepriključici. Englezi su joj presjekli vezu s Norveškom. To je za Njemačku bio težak udarac, jer je ona iz Norveške uvozila veoma mnogo željeza, koje joj je za izradu oružja veoma potrebno.

Njemačka, videći se ugrožena, učinila je jedan korak koji je iznenadio cijeli svijet. Jedne noći provalila je sa svojom vojskom u Dansku i zaposjela ju. Tamo je našla velike količine hrane, koja joj je potrebna za prehranu vojske i pučanstva. Odmah zatim udarila je i na Norvešku, iskrcala tamo svoje vojnike i počela zaposjedati i tu državu. Norvežani su protiv toga prosvjedovali ali uzalud. I tako su dvije sjeverne države izgubile svoju slobodu, a da ni same nijesu znale kako.

Englezi i Francuzi poslali su žurno u Norvešku svoju ratnu mornaricu, da istjera Nijemce. Došlo je do žestoke pomorske bitke, u kojoj je potopljeno mnogo brodova, ali Nijemci još nijesu iz Norveške istjerani. Izgleda da će doći do teških bojeva na norveškom tlu, gdje će

najviše stradati nedužni Norvežani, koji ne samo što su izgubili svoju slobodu, nego su ni krivi ni dužni postali ratnim poprištem gdje im se razaraju i ruše kuće i gradovi.

Sve male evropske države, sada su veoma zabrinute za svoju slobodu. Nitko više nije siguran da ga preko noći ne će napasti jači i moćniji su-

sjed. Vremena su zaista ozbiljna i Bog sam zna, kako će ta ratna vrto-
glavica, koja uništava na stotine ti-
suća života, koja zavija u crno na ti-
suće majki i otima očeve stotinama
tisuća siročadi, završiti.

Neka bi samo Bog očuvao našu
lijepu domovinu od tih ratnih stra-
hota!

Jurić: — Djede, jesi li i ti nekada bio sasvim malen?

Djed: — Naravno da jesam, dragi moj!

Jurić: — O, mora da si bio veoma zgodan s tom dugačkom bradom i tim velikim naočalima.

*

Učitelj: Opečeno se dijete boji vatre. Znaš li ti, Juriću, kakvu sličnu posloviцу?

Jurić: Oprano se dijete boji vode!

*

Učitelj: Hajde, navedite mi jedan primjer, koji će potvrditi narodnu posloviцу: »Poštenje najduže traje!«

— Jurić: Evo primjera, gospodine učitelju: ako ja svoju zadaću prepisem od svoga susjeda, što nije pošteno, to sam veoma brzo gotov. Ali ako ju sam pišem, onda je to pošteno, ali i veoma dugo traje!

*

Jurić je donio na poštu pismo, koje je bilo naslovljeno u Slavonski Brod.

P o š t a r: Hej, Juriću, pa tu si metnuo za 2 dinara više maraka nego što je potrebno.

Jurić: Joj, zaboga, skinite brzo tu marku, da ne bi pismo zbog toga otišlo predaleko.

*

Jurićeva sestra dobila je nov šešir a na njemu su kao nakit bile dvije krasne crvene trešnje.

— Što će ti trešnje na šeširu? upita je Jurić.

— Pa znaš i sam, da ja veoma volim trešnje — odvrati mu ona.

— No pa i ja veoma volim kobasice, pa ih ipak ne nosim na šeširu — odbrusi joj Jurić.

*

Učitelj: Kaži mi, Juriću, jednu korisnu domaću životinju.
 Jurić: Guska, gospodine učitelju!
 Učitelj: Vrlo dobro! A zašto je guska korisna?
 Jurić: Jer nam daje dobro meso.
 Učitelj: Dobro, ali što nam još daje?
 Jurić: Daje nam i dobra gušća jetra!
 Učitelj: Dobro je i to, ali nemoj spominjati samo jelo. Još nam nešto korisno i potrebno daje!
 Jurić (šuti)
 Učitelj: No misli malo. Kaži mi što vi imate u krevetu?
 Jurić (slavodobitno): Buhe!

*

Jurić: Kad smo se vraćali iz škole, jedan je dečko poderao hlače. Svi su se smijali, samo se ja nijesam smijao.

Majka: To je lijepo od tebe. Ne smije se čovjek smijati tuđoj nevolji. Nego reci mi zašto se ti nijesi smijao?

Jurić: Jer sam ja bio taj dečko, koji je poderao hlače.

*

Jurić je velika lijenčina. To je opće poznato. Kad je išao na svetu potvrdu dobio je od kuma sat. Jurić je sat navijao uvijek poslije ručka.

— Juriću, čemu ti navijaš sat uvijek baš poslije ručka? — upita ga jednom prilikom njegov kum.

— To je zbog zdravlja — odgovori Jurić. — Liječnik mi je preporučio, da se poslije ručka moram malo gibati, a ja evo navijam sat!

Naj . . .

Najveći sat na svijetu nalazi se u Americi na jednom aeroplanskom uzletištu. Zapravo je čitavo uzletište ploča sata, jer su na zemlji označene brojke, koje se redom rasvjetljuju svake minute i pokazuju koliko je točno sati. Te brojke mogu se vidjeti iz visine od 1200 metara.

Najveći dragi kamen je komad akvamarina, koji je nađen godine 1910. u Braziliji. Dugačak je preko pol metra, a pronalazač ga je prodao za 25.000 dolara. Taj su kamen razrezali da bi od njega dobili više komada. Akvamarin ima prekrasnu prozirnu boju morske vode. Najveća nalazišta akvamarina nalaze se na otoku Madagaskaru.

Tko je brži: konj ili jelen? Oba jednako. I konj i jelen mogu pre-valiti 130 km na sat.

Zvijezda od suhoga zlata. Nekako na sredini između planeta Marsa i Jupitra kreće se oko sunca veoma mnogo malenih zvijezdica, zvanih asteroidi. Jedna od tih asteroida zove se Libuša, jer ju je pronašao česki zvezdoznanac Šafaryk. Druga se zove Eros po grčkom Bogu ljubavi erosu. Te su dvije zvijezdice sastavljene iz tvari, koja je 14 do 19 puta gušća nego li naša voda, što znači da su složene od neke tvrde kovine: urana, volframa ili što je najvjerojatnije od čistoga zlata.

Zvijezda koja svijetli jače nego sto milijuna sunaca. Zvezdoznanci su pronašli na nebu zvijezdu koja svijetli jače nego li sto milijuna naših sunaca, a upravo je neizmjereno udaljena od naše zemlje. Zraka svijetla s toga sunca treba dvadeset milijuna godina dok dođe do naše zemlje, a putuje brzinom od 300 tisuća kilometara u sekundi. Zamislite dakle kolika je to silna udaljenost. Tu nam pamet staje. Velik je zaista Bog, koji je sve to tako mudro udesio!

Iz stranih zemalja

Etna proradila. Javlja ju iz Messine, da je vulkan Etna opet proradio. Provala je vulkana bila tako jaka, da sličnu ne pamte stanovnici Sicilije već 40 godina. Podzemna tutnjava trajala je deset minuta, a onda je provalio pepeo pomiješan kamenjem i lavom. Jak vjetar nosio je pepeo sve do Messine. Vulkan još uvijek radi.

Čudo u Meksiku. Meksička je mladež ove zime bila oduševljena, jer je prvi put vidjela snijeg, koji je pao u nekim krajevima Meksika. I led, koji se pohvatao na prozorima, bio je za meksičku mladež događaj, kakav još nikada nijesu doživjeli.

Jato galebova napalo ribarski auto. U potražnji za hranom napalo je jedno jato galebova neki otvoreni ribarski auto u nizozemskoj luci Ymuiden. Ptice su za čas potpuno opljačkale natovareni auto. Vozač se htio obraniti od galebova, bacajući na razbojničko jato prazne drvene sanduke, ali mu sve to nije ništa koristilo.

Otkriven nepoznat narod. Njemački istraživač Erich Wustmann, koji je tri godine promatrao život Laponaca, pronašao je na sjevernoj rusko-finskoj granici dosada nepoznati nomadski narod. Ovaj narod sačinjava svega dvije stotine članova. Pripadnici se ovoga naroda već nekoliko vijekova žene isključivo s članovima svoga naroda, tako da u cijelom narodu ima svega šest porodičnih imena.

Kineski novac u indijanskim grobnicama. Svi mi znamo, da je Ameriku otkrio Krištof Kolumbo godine 1492. On je htio doći u Indiju, a znajući da je zemlja okrugla, krenuo je prema zapadu uvjeren da će na taj način sigurno stići do Indije i preploviti kuglu zemaljsku. Međutim je najednom usred oceana ugledao kopno i on je dugo vremena mislio da je to Indija, pa su zato Španjolci tamošnje urođenike crvenokošce prozvali Indijancima. Istom kasnije je Amerigo Vespucci, moreplovac, obišavši cijelu Ameriku ustanovio da je to poseban kontinent, koji s Azijom i Indijom nema ništa zajedničko, nego da ih dijeli Veliki ili Tihi ocean.

Uvijek se vjerovalo, da je istom Kolumbo otkrio Ameriku. Međutim su sada istraživači u nekim indijanskim grobnicama pronašli stari kineski novac, što znači da su Kinezi već davno prije Kolumba doplovili do Amerike i s tamošnjim urođenicima trgovali.

Rudnik, koji gori već 50 godina. U državi Ohio u Americi zapalio se je u jednom ugljenokopu duboko pod zemljom ugljen. Svi pokušaji nijesu uspjeli da vatru ugase i tako ugljen pod zemljom lagano izgara već pedeset godina. Računa se da je u ugljenokopu u ovih 50 godina izgorjelo najmanje 50 milijuna tona ugljena. Iz izvora, koji teku iznad ugljenokopa teče vrela voda, jer ju je unutarjni žar tako zagrijao, da je zakipjela. Nedavno su htjeli vatru ugasiti na taj način da su pojedine dijelove rudnika zazidali betonskim zidovima. Međutim su zidovi od vrućine prsnuli i vatra gori dalje.

Srebro je otrov za bakterije. Jedna je od čudnih pojava prirode svakako ta, da ima metala, koje su prije mnogo tisuća godina ljudi upotrebljavali, a tek su sada upoznali njihovo pravo značenje. Tako na pr. znamo, da su Rimljani za zaštitu protiv zaraznih crijevnih bolesti, kao tifusa, griže i t. d., bacali u svaki vrč vode, koji su zgrabili iz bunara, srebrne komade novca. Tvrdili su, da je voda time bila posvećena. U stvari se istraživanjem pokazalo, da taj postupak ima ispravnu pozadinu. Srebro je stvarno otrov za bakterije. Kad se naime postavi srebrni novac u vodu, tada se oko novca stvara prostor slobodan od bakterija, jer su mali djelovi srebra, koji su se u tekućini otopili, dostajali da ubiju bakterije. To isto vrijedi i za zlato i bakar. Bakar se pokazao kao uspješno sredstvo protiv sušice.

Kada djeca nemaju teka. Loše je djecu siliti na jelo, kad nemaju teka. Ali treba pokušati istražiti razloge, zašto dijete nema teka. Ako dijete samo zgodimice ne će jesti, to iz toga ne treba praviti pitanje, ali ako slab tek traje dulje vremena, treba potražiti liječnika. Ni u kojem slučaju ne će škoditi, ako se djetetu daje limunovog ili narančinog soka. Ako je ono

umorno to će mu dobro doći toplo mlijeko; ako se učenjem previše naprezalo, dobro će biti da neko vrijeme spava prije nego što uzme svoj objed. Uopće treba djeci davati jednostavno hranjivo jelo, dakle nikakva preoštro začinjena jela i nikakve slatkiše. Ako dijete ne će za ručak jesti, tada ga treba pustiti da čeka do slijedećeg jela i za to vrijeme neka mu se ništa ne daje jesti. To vrijedi za svu djecu, pa i za odraslije.

Dječji auto. U Engleskoj su izumili auto, koji je težak 70 kila, a ina benzinski motor od jedne konjske sile, te može prevaliti 16 km na sat. Izraden je sasvim kao veliki auto, ali je baratanje njime tako jednostavno, da može njime bez poteškoća upravljati dijete od 6 godina.

Prva mina. O strašnim minama, koje potapljaju brodove čitamo skoro svaki dan. Međutim malo tko zna, da je prvu minu izumio glasoviti švedski izumitelj Nobel. On je godine 1857 prodao taj svoj izum Rusiji, koja je minama zaštitila Finski zaliv. Jednu minu uhvatili su Englezi, digli je na palubu svog broda i dok su je pregledavali mina je eksplodirala i ubila nekoliko mornara. Od tada se u tadašnjem krimskom ratu ni jedan brod nije usudio ulaziti u ruske luke. Izumitelj Nobel se je mnogo bavio proučavanjem ubojnog oružja. Prigodom jednog pokusa odletio mu je cijeli laboratorij u zrak i tom mu je prilikom poginuo sin Emil. Istom njegov sin Alfred uspio je izumiti dinamit, najstrašnije razorno sredstvo. On je ustanovio tako zvanu Nobelovu nagradu, kojom se svake godine nagraduje najbolje pisce, liječnike, kemičare i političare. Te nagrade su veoma visoke i iznose više milijuna dinara. Ovogodišnju nagradu za kemiju dobio je Hrvat iz Vukovara, kemičar Ružička, koji inače živi u Zürichu u Švicarskoj.

Odiijela, koja se lože. Kažu, da su u Sjedinjenim državama zimus nosili odijela, koja se mogu ložiti. Ta se odijela sastoje od kovine, koja je isprepletana vunom i svilom, a griju se električnom baterijom. Ta odijela nijesu baš lijepa, ali kažu, da su veoma praktična, jer je nepotreban zimski kaput.

Ugljen iz dima. Neki danski inženir pronašao je postupak, kojim se iz dima dobiva ugljen. Posebnim uređajem za čišćenje dima, koji izlazi iz dimnjaka, dobivaju se goleme količine čađe koje se potom prešaju u kocke. Ovaj izum, za koji javljaju, da je praktički već ispitan, ima još i tu dobru stranu, da će industrijske gradove riješiti čađe.

ODGOVORI

1) Voda — 2) Zdravlje — 3) Knjiga — 4) Kad se smrzne 5) Pod mokrim — 6) Jednako kao i mačak — 7) Kako je umro.

ODGONETKE

ODGONETKE IZ BR. 7

Zagonetni češalj: Bogumil Toni

Posjetnica: Banja Luka

Zagonetka: U staji ima 14 krava i 6 lastavica.

Dvije ispunjaljke: 1. Osa. Istra. Ara. -- 2. Ris, karat, Marko. Ria, -- Kam, ratar, pir.

Magični kvadrat: Mir, Ivo, Roj

Ispravno su odgonetali: Dragutin Crnković, Osijek -- E. Klem, Osijek -- Davor Rogutić, Kraljevica -- Marica Baukovač, selo Nevinac p. Nova Rača -- Mira Bauernfreund, Pleternica -- Gjorgje Šećerinač, Tompojevci p. Sr. Čakovec -- Nikola Kalšan, Visoko, Bosna -- Dobrobl Franjo, Visoko, Bosna -- Teodor Ursičić, Kraljevica -- Duško Turina, Kraljevica -- Aleksandar Jurjavčić, Krk -- Teodor Blažina, Kraljevica -- Ovetko Pačić, Sušak, Krimeja -- Pavao Danko, Ivanićgrad -- Čuklić Bojkica, Knežija-Zagreb -- Gustika Zaje, Sl. Brod -- Paraić Bogdan, Pahinsko -- Branko Ključarić, Zagreb, Dobranska 12 -- Mirna Nola, Split, Marjanska cesta 10 -- Olga Pratić, Slav. Brod -- Grbac Josipa, Nehajska 27, Zagreb -- Boris Ravnahrib, Zagreb, Sv. Duh -- Ivanka Draganić Split. --

Nagrađeni: Nikola Kalšan, Visoko -- Gustika Zaje, Slavon. Brod -- Branko Ključarić, Zagreb, Dobranska 12 -- Dragutin Crnković, Osijek III, Hutierova 1. --

ZAGONETNI ČEŠALJ

Veljko Segarić, Ist

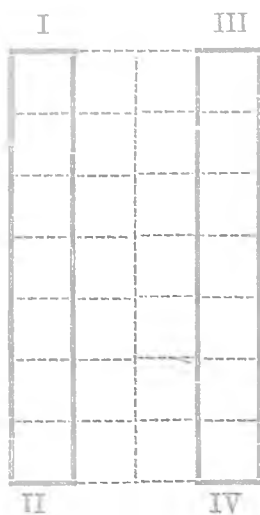
	1	2	3	4	5	6	
I							II

1 Dio našeg novca, -- 2 Mrak, -- 3 Dio čovječijeg tijela -- 4 Prevozno sredstvo, -- 5 Dio vojske, -- 6 Pokrivač.

I II Posljednji Hrvatski kralj
narodne krvi.

ISPUNJALJKA

(Ivan Ketović, Petrinja)

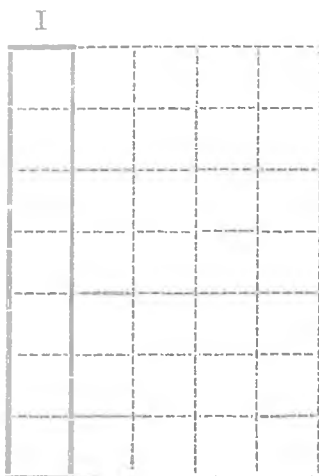

egipatski bik sa crnom mrljom na čelu
odijelo
igrač nogometa
jednako
tama
muško ime
vokativ od duša

Od I—II grčki pjesnik; od III—IV grčki matematičar

ISPUNJALJKA

Teodor Blažina (Kraljevica)

Grad u Dalmaciji pod tuđom vlašću
ore zemlju
žensko ime
naredba
ljepljiva tvar iz crnogoričnog drva
domaća životinja
otok u Evropi, samostalna državnica

Od I—II ban koji je smaknut u Bečkom Novom Mjestu

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — a inostranstvo dvostruko.

Uredništvo i uprava nalaze se u Krajiškoj ulici br. 12.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Krajiška ulica 12. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26.

Za tiskaru odgovara: Petar Acinger, Zagreb, Radićeva 26